

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук

Ковшар Олени Вікторівни на дисертаційне дослідження Олени Миколаївни Сахарової з теми «Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання» зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Національне відродження України потребує розв'язання проблеми оновлення системи освіти, і насамперед дошкільної освіти. Фундамент майбутньої особистості закладається в дитинстві, а майбутнє держави визначається рівнем освіченості її найменших громадян. Досягнення цієї мети пов'язується, зокрема, з необхідності збереження і розвитку здоров'я дитини, розвитку мовлення в становленні особистості. Кожній дитині необхідно надати можливості, сприятливі умови, які б дозволяли їй розвиватися фізично, розумово, морально, духовно.

У цій площині важко переоцінити своєчасність звернення О. М. Сахарової до вкрай важливої проблеми збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Актуальність дослідження зумовлена Законом України «Про освіту», «Про дошкільну освіту»; Базовим компонентом дошкільної освіти (2012р.), Національною стратегією розвитку освіти України на період до 2021 р, де наголошено на необхідності розв'язання одного з ключових завдань дошкільної освіти – формування мовленнєвої особистості дитини як активного, ініціативного мовця.

Безперечно своєчасність обраної дисертанткою теми дослідження доводять й виявлені суперечності: між необхідністю збагачення, уточнення й активізацією словника дітей молодшого дошкільного віку та обмеженим використанням різних видів діяльності для розвитку мовлення дітей цього віку; між значним лексичним потенціалом системи фізичного виховання й недостатньою увагою вихователів закладів дошкільної освіти до його використання в роботі з дітьми молодшого дошкільного віку

Виходячи з актуальності наукової проблеми, дисертантка у вступі чітко формулює мету та завдання дослідження. Відповідно до завдань дібрано методи їх реалізації (теоретичні, емпіричні, методи математичної статистики).

Наукова новизна дисертаційного дослідження не викликає сумніву, оскільки вперше визначено сутність та структуру феномену «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання»; розроблено модель збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання; подальшого розвитку набула теорія і методика розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку.

Основні теоретичні положення й результати дослідження викладено у 12 одноосібних наукових і науково-методичних публікаціях автора та у колективній монографії. Апробацію результатів здійснено завдяки участі у п'яти науково-практичних конференціях різного рівня.

Зміст, структура й виклад дисертаційного матеріалу розподілений у двох розділах, кожен з яких є логічно завершеним. Так, у першому розділі - «Теоретичні засади словникової роботи з дітьми молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання» авторка представила аналіз проблеми фізичного виховання особистості в психолого-педагогічній літературі; також аналіз досліджень проблеми фізичного виховання в історичному аспекті.

Авторка уточнила поняття «фізична культура», описала функції фізичної культури, її завдання. Вважаємо, що для всебічного аналізу даного поняття доцільно було б дати визначення також феномену «культура». Цілком справедливо досліджує молодий науковець такі взаємопов'язані поняття: «фізичне виховання» та «фізичний розвиток»; логічно, системно представляє історичний аналіз досліджень фізичної культури та фізичного виховання в організації роботи з дітьми дошкільного віку. Заслуговує уваги надане науковцем поняття «фізичне виховання дітей дошкільного віку».

На основі аналізу філософських, психологічних і педагогічних джерел було уточнено сутність понять «словникова робота в закладі дошкільної

освіти», «збагачення словника», ґрунтовно проаналізовано та розкрито сутність феномена «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання».

Дослідниця також обґрунтувала основні аспекти процесу збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в теорії і практиці дошкільної освіти; представила стан збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в сучасних закладах дошкільної освіти; опис проблеми в фахових журналах України з дошкільного виховання, але, нажаль, науковець тільки вказує їх кількість. Можливо, такий аналіз був би повним, якщо б авторка зробила висновки зі змісту робіт педагогів-практиків, щодо стану проблеми збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в дошкільних закладах.

Далі, Олена Миколаївна розкрила педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку: забезпечення мовленнєвого супроводу процесу фізичного виховання дітей молодшого дошкільного віку; упровадження інтерактивних мовленнєвих технологій у процесі фізичного виховання; наявність позитивних стимулів збагачення словника дітей у процесі фізичного виховання; взаємодія закладу дошкільної освіти і сім'ї у збагаченні словника дітей молодшого дошкільного віку засобами фізичного виховання.

У другому розділі - «Експериментальна робота зі збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання», дослідниця визначила структуру феномена «збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання», а саме такі критерії: когнітивний – із показниками: наявність лексики, що позначає рухову активність у процесі фізичного виховання; розуміння елементарної спортивної термінології; репродуктивний – із показниками: вживання в мовленні в процесі фізичного виховання і повсякденному житті різних частин мови; інтерактивний – із показниками: образність (асоціативність)

словника; точність і доречність використання елементарної спортивної термінології.

Схарактеризовано рівні (достатній, задовільний, низький) збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання та описана процедура дослідження.

Привертає увагу ґрунтовний аналіз освітніх ліній БКДО та чинних освітніх програм щодо завдань збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання. Нажаль, в тексті також зазначений такий документ як Коментар до Базового компонента дошкільної освіти 2008р. , який вже не є чинний.

Безумовно вартісною є спроба дисертантки окреслити стан готовності педагогів і батьків до словникової роботи з дітьми молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

Отже, заслуговують уваги наведені результати констатувального етапу педагогічного експерименту.

Формувальному етапу експерименту передував пропедевтичний етап, що передбачав розроблення методичного комунікативно-мовленнєвого супроводу з реалізації педагогічних умов та експериментальної методики збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання. Формувальний експеримент складався з трьох етапів: когнітивно-збагачувального, комунікативно-спрямованого, емоційно-діяльнісного.

Освітню роботу здійснювала як з дітьми, так і з педагогами та батьками.

Безумовно цінними для організації освітнього процесі сучасного ЗДО є наведений перспективний план збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання.

На прикінцевому етапі представлені порівняльні результати рівнів збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку на констатувальному та прикінцевому етапах, і підтверджено успішні результати дослідження.

Дослідження побудовано чітко і логічно, виконано на належному теоретичному та практичному рівнях. Висновки є цілком обґрунтованими, а дослідження є повністю завершеними та виконаним цілком самостійно.

Автореферат ідентичний основному змісту дисертації, у ньому повно відображено всі основні положення роботи. Зміст дисертації також повно відображений у публікаціях дисертанта. Обсяг дисертації відповідає чинним вимогам.

Заявлені завдання дослідження, в основному, виконано. До незаперечних авторських здобутків належить розробка «Словника термінів для збагачення й активізації словника дітей в процесі фізичного виховання» та «Експериментальна програма збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання».

Робота містить також потужний інноваційний методичний матеріал, поданий у додатках.

На нашу думку, оригінальні матеріали цього дослідження розширюють і збагачують традиційні підходи щодо формування мовної особистості дитини та організації діяльності педагога-вихователя в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти.

Водночас, ознайомлення з текстом дисертації викликало деякі запитання, що потребують додаткового пояснення, певні зауваження і пропозиції:

1. В тексті дослідження, згідно поставленої мети на основі тверджень науковців авторкою проаналізовані основні поняття «словникова робота в закладі дошкільної освіти», «збагачення словника», «фізичне виховання». Вважаємо, що логічно звернутись спочатку до трактувань у філософських, психологічних та педагогічних словниках, а потім до аналізу праць науковців.

2. Авторкою в параграфі 1.1 зроблений аналіз освітніх програм «Дитина», «Українське дошкілля» (с.50) щодо завдань фізичного виховання, але доцільно було б навести приклад та проаналізувати ще і парціальні програми з фізичного виховання дітей дошкільного віку.

3. Для реалізації другої педагогічної умови науковець описує такі інтерактивні технології, як казкотерапія, пісочна терапія, танцювально-рухова терапія, музикотерапія в фізичному вихованні молодших дошкільників. Виникає питання: які інтерактивні мовленнєві технології були використані в дослідженні?

4. Третя педагогічна умова (наявність позитивних стимулів для збагачення словника дітей) потребує пояснення. Які саме позитивні стимули і як використовувала дослідниця для організації процесу збагачення словника дітей.

5. Дослідження було більш системним, якщо для процесу збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку були розкриті і такі засоби фізичного виховання як організація раціонального харчування; дотримання режиму дня.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Олени Миколаївни Сахарової.

Висновок. На основі вивчення дисертаційної роботи О. М. Сахарової можна дійти висновку, що дисертація є самостійним і завершеним науковим педагогічним дослідженням. За характером фактичного матеріалу, ступенем його кількісного та якісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики, обґрунтованості висновків дисертація з теми «Педагогічні умови збагачення словника дітей молодшого дошкільного віку в процесі фізичного виховання» Олени Миколаївни Сахарової цілком відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 року № 567, а її авторка, Сахарова Олена Миколаївна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.08 – дошкільна педагогіка.

Офіційний опонент:
доктор педагогічних наук, професор,
завідувачка кафедрою дошкільної освіти
Криворізького державного
педагогічного університету

Ковшар О.В.